
Mēs izglītības procesā

(bērnu, vecāku un pedagogu tiesības
un pienākumi)

Zanda Rūsiņa
Tiesībsarga biroja
Bērnu tiesību nodaļas juriskonsulte

2012.gada 17.septembrī

BĒRNS
BĒRŅA TIESĪBAS
BĒRŅA PIENĀKUMI

LATVIJAS REPUBLIKAS

TIESĪSARGS

Kas ir bērns?

Bērns ir persona, kas nav sasniegusi 18 gadu vecumu. Izņēmumi ir tās personas, kuras saskaņā ar likumu izsludinātas par pilngadīgām vai stājušās laulībā pirms 18 gadu vecuma sasniegšanas.

Vispārējie pamatprincipi

- Diskriminācijas aizliegums (2.p.)
- Bērna vislabākās intereses (3.p.)
- Tiesības uz dzīvību un attīstību (6.p.)
- Bērna viedokļa uzklaušāna (12.p.)

Bērna tiesības un brīvības

- Tiesības uz individualitāti (vārds, uzvārds, pilsonība utt.);
- Tiesības uzaugt ģimenē (un, ja tas nav iespējams, saņemt pilnvērtīgu valsts aprūpi);
- Tiesības uz pilnvērtīgiem dzīves apstākļiem;
- Apziņas, ticības un biedrošanās brīvība;

Bērna tiesības un brīvības

- Tiesības uz privāto dzīvi, personas neaizskaramību un brīvību, godu un cieņu;
- Tiesības uz izglītību un jaunradi;
- Tiesības uz veselību;
- Sociālās tiesības (t.sk. uz profesijas apguvi un valsts un pašvaldību sociālo palīdzību);

LATVIJAS REPUBLIKAS

TIESĪBSARGS

Bērna tiesības un brīvības

- Tiesības uz atpūtu un brīvo laiku;
- Tiesības uz aizsardzību no ekspluatācijas un varmācības (tai skaitā no ekonomiskās un seksuālās ekspluatācijas, vardarbības ģimenē, no bērnu tirdzniecības utt.);

LATVIJAS REPUBLIKAS

TIESĪBSARGS

Bērna pamatpienākumi

- Pienākums ļaunprātīgi neizmantot savas tiesības;
- Pienākums atbilstoši savam vecumam apkopt sevi un piedalīties mājas darbos;
- Izturēties ar godu un cieņu pret saviem vecākiem, ģimenes locekļiem, aizbildņiem utt.;
- Pienākums mācīties atbilstoši savai fiziskajai un garīgajai attīstībai

LATVIJAS REPUBLIKAS

TIESĪBSARGS

Bērna pamatpienākumi

- Pienākums sargāt savu veselību;
- Pienākums ievērot sabiedrībā pieņemtus uzvedības noteikumus;
- Pienākums saudzīgi izturēties pret apkārtējo vidi

Bērna tiesību ierobežojumi

BTAL likuma 25.pants nosaka vecāku tiesības ierobežot bērna brīvības - bērna tiesības uz privāto dzīvi, biedrošanās un vārda brīvību vecāki var ierobežot atkarībā no viņa brieduma pakāpes, lai:

- 1) nodrošinātu bērna attīstību un aizsargātu viņa veselību un dzīvību;
- 2) aizsargātu sabiedrisko kārtību, iedzīvotāju tikumību un veselību;
- 3) aizsargātu citu personu tiesības un brīvības.

LATVIJAS REPUBLIKAS

TIESĪBSARGS

Bērna tiesību ierobežojumi

Bērns var vērsties pēc palīdzības bāriņtiesā ja vecāki, viņaprāt, noteikuši nepamatotus ierobežojumus vai radušās citas domstarpības viņu attiecībās.

LATVIJAS REPUBLIKAS

TIESĪBSARGS

Īpaša aizsardzība

- Bērni ārkārtas situācijās:
 - Bērni – bēgļi
 - Vardarbībā cietušie bērni
 - Bērni – iespējamie likumpārkāpēji
 - Bāreņi un bez vecāku gādības palikušie bērni
 - Bērni ar īpašām vajadzībām

Izglītojamā pienākumi

- apgūt pamatzglītības programmu;
- ievērot izglītības iestādes nolikumu vai satversmi un iekšējās kārtības noteikumus un ar savu rīcību nediskreditēt izglītības iestādi;
- ar cieņu izturēties pret Latvijas valsti, tās Satversmi, vēsturi, sabiedrību, valsts simboliem un latviešu valodu;
- ievērot pedagogu, izglītojamo un citu personu tiesības un intereses;
- nepieļaut emocionālu un fizisku vardarbību;
- neapdraudēt savu un citu personu veselību, drošību un dzīvību;
- būt pieklājīgam izglītības iestādē un ārpus tās;
- atrasties izglītības iestādē iekšējās kārtības noteikumiem atbilstošā apgērbā;
- piedalīties izglītības iestādes vides uzkopšanā un sakārtošanā.

LATVIJAS REPUBLIKAS

TIESĪBSARGS

Izglītojamā tiesības

- uz valsts vai pašvaldības apmaksātu pirmsskolas izglītības, pamatizglītības un vidējās izglītības ieguvi;
- mācību un audzināšanas procesā izteikt un aizstāvēt savas domas un uzskatus, neaizskarot citu personu cieņu un godu;
- iekšējās kārtības noteikumos paredzētajā kārtībā mācību procesā izmantot izglītības iestādes telpas, laboratorijas, iekārtas, aparatūru, kultūras, sporta un medicīnas objektus un inventāru, mācību grāmatas, citu mācību procesam nepieciešamo literatūru, mācību līdzekļus un elektroniskos mācību resursus, kā arī saņemt bibliotekāros un informācijas pakalpojumus;
- saņemt stipendijas, kredītus, pabalstus, atlaides, kā arī dotācijas, izmantojot sabiedrisko transportu, atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajai kārtībai un cita veida materiālo palīdzību;

Izglītojamā tiesības

- saņemt profilaktisko veselības aprūpi, izņemot normatīvajos aktos par veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtību paredzētajā profilaktisko apskašu programmā ietvertās profilaktiskās apskates, un pirmo palīdzību izglītības iestādē un tās organizētajos pasākumos;
- piedalīties mācību procesa pilnveidē un izglītības iestādes pašpārvaldē;
- uz personiskās mantas aizsardzību izglītības iestādē;
- uz dzīvībai un veselībai drošiem apstākļiem izglītības iestādē un tās organizētajos pasākumos;
- īstenot citas normatīvajos aktos noteiktās tiesības.

LATVIJAS REPUBLIKAS

TIESĪBSARGS

Izglītojamā tiesības

- ierosināt izveidot izglītības iestādes pašpārvaldi un piedalīties tās darbībā atbilstoši šīs iestādes nolikumam vai satversmei un pašpārvaldes nolikumam;
- piedalīties sabiedriskajā darbībā;
- saņemt informāciju par visiem ar izglītošanos saistītiem jautājumiem;
- uz personiskās mantas aizsardzību izglītības iestādē;
- uz dzīvībai un veselībai drošiem apstākļiem izglītības iestādē un tās organizētajos pasākumos.

**VECĀKI
VECĀKU TIESĪBAS
VECĀKU PIENĀKUMI**

Vecāku pienākumi:

- Vecākiem ir pienākums ievērot ANO Konvenciju par bērna tiesībām, Bērnu tiesību aizsardzības likumu un Izglītības likumu, kuros ir noteikta vecāku atbildība bērnu izglītošanas nodrošināšanai un pamatprincipi sadarbībai ar izglītības iestādi, kurā mācās bērns.

Bērna vecāku (personu, kas realizē aizgādību) pienākumi

- savu spēju un materiālo iespēju robežās nodrošināt ģimenē bērna izglītošanai, veselībai, attīstībai un sadzīvei nepieciešamos apstākļus;
- sadarboties ar izglītības iestādi, kurā mācās bērns, ar pedagogiem un citām mācību procesā iesaistītām personām;
- ievērot bērna, pedagoga un citu personu likumiskās tiesības un intereses;
- informēt izglītības iestādes vadītāju par bērna veselības stāvokli un citiem apstākļiem, ja tiem var būt nozīme mācību procesā.
- Vecāki (personas, kas realizē aizgādību) ir atbildīgi par to, lai bērns iegūtu obligāto izglītību.

Vecāku pienākumi un atbildība par bērnu

- Vecāku pienākums ir neatstāt bērnu līdz septiņu gadu vecumam bez pieaugušo vai personu, ne jaunāku par 13 gadiem, klātbūtnes.
- Vecāku gribas izpausmēm attiecībā uz bērnu var noteikt ierobežojumus neatkarīgi no viņu uzskatiem un reliģiskās pārliecības, ja ir konstatēts, ka tās fiziski vai garīgi varētu kaitēt bērna turpmākajai attīstībai.

Vecāku (personu, kas realizē aizgādību) tiesības bērna izglītošanas nodrošināšanā

- izvēlēties izglītības iestādi, kurā bērns iegūst izglītību;
- piedalīties mācību procesa pilnveidē un izglītības iestādes pašpārvaldē;
- slēgt ar izglītības iestādi līgumu par bērna izglītošanu un aprūpi izglītības iestādē;
- sniegt un saņemt informāciju par jautājumiem, kas saistīti ar bērna audzināšanu un mācībām;
- ierosināt veikt pārbaudes izglītības iestādē;
- īstenot citas normatīvajos aktos noteiktās tiesības bērna izglītošanas nodrošināšanā.

PEDAGOGS
PEDAGOGA PIENĀKUMI
PEDAGOGA TIESĪBAS

Pedagoga vispārīgie pienākumi

- radoši un atbildīgi piedalīties attiecīgo izglītības programmu īstenošanā;
- veidot izglītojamā paša attieksmi pret sevi, citiem, darbu, dabu, kultūru, sabiedrību un valsti, audzināt krietnus, godprātīgus cilvēkus — Latvijas patriotus;
- ievērot pedagoga profesionālās ētikas normas;
- pilnveidot savu profesionālo kompetenci;
- ievērot izglītojamā tiesības;
- sadarboties ar izglītojamā ģimeni izglītības jautājumos;
- piedalīties izglītības procesa pilnveidē un izglītības iestādes pašpārvaldē;
- veikt citus normatīvajos aktos noteiktos pienākumus.
- Izglītības iestāžu pedagogi ir atbildīgi par savu darbu, tā metodēm, paņēmieniem un rezultātiem.

LATVIJAS REPUBLIKAS

TIESĪBSARGS

Pedagoga tiesības

- piedalīties izglītības iestādes pašpārvaldē;
- saņemt valsts garantētu apmaksātu ikgadējo astoņu nedēļu atvaļinājumu;
- pamatojoties uz līgumu par mācību līdzekļu izstrādāšanu, saņemt apmaksātu līdz trijiem mēnešiem ilgu radošā darba atvaļinājumu vai līdz sešiem mēnešiem ilgu bezalgas atvaļinājumu Ministru kabineta noteiktajā kārtībā;
- saglabājot pamatalgu izglītības iestādē, kurā pedagogs strādā pamatdarbā, 30 kalendārās dienas triju gadu laikā izmantot savas izglītības un profesionālās meistarības pilnveidei;
- saņemt un izmantot izglītības programmas īstenošanai nepieciešamo informatīvo un materiālo nodrošinājumu;
- saņemt sabiedrības atbalstu izglītības programmas īstenošanā.

Paldies par uzmanību!